enşâr", 19; Müslim, "Fezâʾilü'ṣ-ṣaḥâbe", 147-150) sonradan ortaya atıldığını söylemektedir. Öyle görünüyor ki Abdullah b. Selâm gibi meşhur bir yahudi bilgininin İslâmiyet'i kabul edip müslümanlar arasında önemli bir mevki kazanmasına ve onun yahudileri itham eden bazı görüşleri -üç soru hadisinin devamında görüldüğü gibi- yaymasına müellifin gönlü razı olmamaktadır.

Abdullah, halası dahil bütün ev halkının Müslümanlığı seçmelerini de sağlamıştır. Uhud Savaşı'na katılmış, Medine civarında bulunan yahudi kabilelerinden Benî Nadîr'in muhasarasında bulunmuş, Benî Kurayza'dan esir alınan kadın ve çocukların muhafaza edilmesi işi de ona verilmiştir. Ayrıca Hz. Ömer devrinde Kudüs'ün fethine ve Câbiye'deki toplantıya katılmış, 642 yılında Sâsânîler'le yapılan Nihâvend Savaşı'nda da bulunmuştur. Halife Osman'ın evini kuşatan âsilere engel olmaya çalışmışsa da muvaffak olamamıştır. İlk iki halife hakkındaki övücü sözleri kaynaklarda yer almaktadır. Hz. Ali'ye biat etmemekle beraber ona Irak'a gitmemek ve Âişe ile mücadeleye girişmemek konusunda telkinde bulunmuştur. Muâviye'nin halifeliği sırasında Medine'de vefat etmiştir.

Tevrat ve Talmud'u babasından okumuş olan Abdullah b. Selâm, Medine'deki yahudilerin meşhur âlimlerindendi. Onun, Şuarâ sûresinin 197. âyetinde işaret edilen "İsrâiloğulları âlimleri"nden olduğu, Ra'd sûresinde (13/43) konu edilen "kitap bilgisine sahip" kişiyle de kendisinin kastedildiği kanaati yaygındır. Hz. Peygamber'in cennetle müjdelediği Abdullah'ın ashap tarafından bir âlim olarak büyük saygı gördüğünde şüphe yoktur. Nitekim Muâz b. Cebel, vefatı sırasında, talebesi Yezîd b. Seksekî'ye kendisinden sonra faydalanabileceği dört kişinin adını verirken Abdullah b. Selâm'ı da saymıştır.

Başta oğulları Muhammed ile Yûsuf olmak üzere Ebû Hüreyre, Enes b. Mâlik, Atâ b. Yesâr, Basra Kadısı Zürâre b. Evfâ ve diğer bazı kişiler kendisinden hadis rivayet etmişlerdir. Buhârî ve diğer muhaddisler, ondan hadis nakletmekte tereddüt göstermemişlerdir. Ayrıca peygamberler tarihi, kâinatın ve insanın yaratılışı, **fiten***, **melâhim*** ve kıyamet alâmetlerine dair kendisine nisbet edilen bazı bilgiler İslâm âlimleri tarafından nakledilmiştir. İsrâiliyyat'ın karıştığı bu nevi rivayetler onun **sika*** ve **adl*** vasıflarının reddedilmesi için bir sebep teşkil etmez. Nitekim **cerh ve ta'dîl*** kitaplarında kendisine herhangi bir tenkit yöneltilmez. Bununla birlikte, Peygamber'e nisbet etmediği bilgi ve rivayetlerinde İslâm öncesi kültürüne dayandığını göz önünde bulundurmak, ona isnat edilen haberlerin doğruluğunu araştırmak, ayrıca adının istismar edilmiş olabileceğini dikkate almak gerekir.

Abdullah b. Selâm'a nisbet edilen bazı risâleler zamanımıza kadar gelmiştir. Hz. Peygamber'e sorduğu sorularla bunlara verilen cevapları ihtiva eden ve birçok yazması bulunan *el-Mesâʾil*'i Kahire'de basılmıştır (1867). Büyüye dair üç varaklık bir risâlesi ile Hz. Peygamber'in kavlî ve fiilî bazı sünnetlerini içine alan başka bir risâlesi ve Daniel'e nisbet edilen kitaptan aldığı bazı parçalar ise yazma halindedir (bk. Sezgin, *GAS*, I, 304).

BİBLİYOGRAFYA :

Mücâhid, *Tefsîr* (nşr. Abdurrahman et-Tâhir b. Muhammed), Doha 1976, I, 331; Vâkıdî, *Kitâbü'l-Meġāzî* (nşr. M. Jones), London 1965-66 → Beyrut, ts. (Âlemü'l-Kütüb), I, 329, 372, 381; II, 509; İbn Hişâm, *es-Sîre* (nşr. Mustafa es-Sekkā v.dğr.), Kahire 1375/1955, I, 515-517, 557, 571; İbn Sa'd, *eṭ-Ṭabaḳātü'l-kübrâ* (nşr. İhsan Abbas), Beyrut 1388/1968, I, 236, 360-361; II, 48, 75, 352, 353; III, 71, 81, 369; IV, 93; V, 173; VI, 147; Buhârî, "Enbiyâʾ", 60, "Menâḳıbü'l-enṣâr", 19, "Taʿbîr", 19, 23; Müslim, "Fezâʾilü'ṣ-ṣaḥâbe", 33, "Ḥayż", 34; Fesevî, *el-Maʿrife ve't-târîḫ* (nşr. Ekrem Ziyâ el-Ömerî), Bağdad 1974-76, I, 264, 279-280, 301, 303, 418, 468; III, 170, 274-275; Belâzürî, *Ensâbü'l-eşrâf*, I (nşr. Muhammed Hamîdullah), Kahire 1959, s. 266; *a.e.*, IV/1 (nşr. İhsan Abbas), Beyrut 1979, s. 565, 573, 582; Taberî, *Câmiʿu'l-beyân*, Bulak 1323-29 → Beyrut 1398/1978, IV, 146; XIX, 69; a.mlf., *Târîḫ* (nşr. M. J. de Goeje), Leiden 1879-1901, I, 21, 40, 44, 51, 53, 115, 3017, 3070, 3106-3107; İbn Abdülber, *el-İstîʿâb* (*el-İṣâbe* içinde), Kahire 1328, III, 921-923; İbnü'l-Esîr, *Üsdü'l-ġābe*, Kahire 1285-87, III, 176-177; Nevevî, *Tehẕîbü'l-esmâʾ*, Beyrut, ts. (Dârü'l-Kütübi'l-ilmiyye), I, 269-271; Zehebî, *Aʿlâmü'n-nübelâʾ*, II, 413-426; İbn Kesîr, *el-Bidâye*, Beyrut 1401/1981, II, 326; III, 210-212; VI, 60-61; İbn Hacer, *el-İṣâbe*, Kahire 1328, IV, 118-120; Süyûtî, *el-İtḳān* (nşr. Muhammed Ebü'l-Fazl), Kahire 1387/1967, I, 33, 40, 45, 91, 97; Hüseyin ez-Zehebî, *et-Tefsîr ve'l-müfessirûn*, Kahire 1381/1961-62, I, 184-187; Abdullah Aydemir, *Tefsirde İsrâiliyyât*, Ankara 1979, s. 58-60; Sezgin, *GAS*, I, 201, 304; Serkîs, *Muʿcem*, I, 853; "Abdullah b. Selâm b. Hâris", *İTA*, II, 239; J. Horovitz, "Abdullah", *İA*, I, 41-42; a.mlf., "ʿAbd Allāh b. Salām", *EI²* (Fr.), I, 53-54.

MUSTAFA FAYDA

ABDULLAH b. SELÂME

(عبدالله بن سلامة)

(bk. ABDULLAH b. EBÛ HADRED).

ABDULLAH b. SUÛD

(عبدالله بن سعود)

(ö. 1818)

Necid'de hüküm süren Suûdî ailesine mensup Vehhâbî emîri.

Babası Suûd b. Abdülazîz'in ölümü üzerine 1814'te Suûdîler'in başına geçti. Kardeşiyle olan anlaşmazlığını hallettikten sonra, Mısır Valisi Mehmed Ali Paşa'nın Hicaz bölgesinde asayişi sağlamak için gönderdiği kuvvetlerle mücadele etti. Mehmed Ali Paşa'nın oğlu Tosun Paşa'nın Necid harekâtı sırasında onunla mütareke yaptı; ancak sulh müzakereleri bir netice vermedi. 1816'da ölen Tosun Paşa'nın yerine kardeşi İbrâhim Paşa'nın Arabistan'a gelmesiyle mücadele şiddetlendi. Abdullah, 2 Mayıs 1817'de İbrâhim Paşa kuvvetlerine mağlûp oldu ve Vehhâbîler'in merkezi olan Der'iyye'ye çekildi. İbrâhim Paşa şehri kuşattı; beş aylık bir muhasaradan sonra 6 Eylül'de burayı ele geçirerek iç kaledeki bir kasra sığınmış bulunan Abdullah'ı dört oğlu ve bazı yakınları ile birlikte yakaladı. Önce Medine'ye, sonra da Mısır'a götürülen Abdullah, kâtibi ve hazinedarı ile birlikte deniz yoluyla İstanbul'a gönderildi. 14 Aralık 1818'de, Haliç'te Defterdar İskelesi'ne çıkarıldıktan sonra halka teşhir edilerek Divanyolu ile Bâbıâli'ye getirildi ve Bostancıbaşı nezaretinde hapsedildi. Haremeyn-i Şerîfeyn'den gaspedilen malların tesbiti için üç gün kadar burada sorguya çekildi; ardından da idam edildi (17 Aralık 1818).

Abdullah b. Suûd

BİBLİYOGRAFYA :

Cebertî, *ʿAcâʾibü'l-âs̱âr*, Beyrut, ts. (Dârü'l-Fâris), III, 591, 595-596, 600; Şânîzâde, *Târih*, İstanbul 1290, II, 341-342, 383, 410; İstanbul 1291, III, 9-10, 15-18; Eyüb Sabrî, *Târîh-i Vehhâbiyân*, İstanbul 1296, s. 266 vd.; Cevdet Paşa, *Târih*, İstanbul 1309, X, 150, 219-220; XI, 13-16; Ziriklî, *el-Aʿlâm*, Kahire 1373-78/1954-59, IV, 222; R. Hartman, "Die Wahhabiten", *ZDMG*, 78 (1924-25), s. 198; J. H. Mordtmann, "İbn Sa'ûd", *İA*, V/2, s. 799-805; G. Rentz, "al-Dir ʿiyya", *EI²* (İng.), II, 320-322.

 Feridun Emecen

ABDULLAH b. SÜHEYL

(عبدالله بن سهيل)

Ebû Süheyl Abdullāh
b. Süheyl b. Amr el-Âmirî
(ö. 12/633)

Sahâbî.

Meşhur Ebû Cendel'in ağabeyidir. Müslüman olduktan sonra İkinci Habeşistan Hicreti'ne katıldı. Habeşistan dönüşü, babası Süheyl'in dininden dönmesi için baskı yapması üzerine İslâmiyet'ten dönmüş gibi davrandı. Bedir Savaşı'na müşriklerin tarafında babasıyla birlikte katıldı, fakat savaş başlamadan önce bir fırsatını bularak müslümanların safına geçti.

Bedir'den itibaren Hz. Peygamber'le birlikte bütün savaşlara katıldı; Hudeybiye Antlaşması şahitlerinden oldu. Mekke fethinde babası için Hz. Peygamber'den **eman*** aldı, böylece onun müslüman olmasına vesile oldu. Yemâme'de yalancı peygamber Müseylime ile yapılan savaşta otuz sekiz yaşında iken şehid oldu.

BİBLİYOGRAFYA :

İbn İshâk, *es-Sîre* (nşr. Muhammed Hamîdullah), Rabat 1967 — Konya 1401/1981, s. 207; Vâkıdî, *Kitâbü'l-Meġāzî* (nşr. M. Jones), London 1965-66 — Beyrut, ts. (Âlemü'l-Kütüb), I, 106-107, 341; İbn Hişâm, *es-Sîre* (nşr. Mustafa es-Sekkā v.dğr.), Kahire 1375/1955, I, 329, 368; III, 319; İbn Sa'd, *eṭ-Ṭabaḳātü'l-kübrâ* (nşr. İhsan Abbas), Beyrut 1388/1968, III, 406; İbnü'l-Esîr, *Üsdü'l-ġābe* (nşr. Muhammed İbrâhim el-Bennâ v.dğr.), Kahire 1390-93/1970-73, III, 271; Zehebî, *Aʿlâmü'n-nübelâʾ*, I, 193-194; İbn Hacer, *el-İṣâbe*, Kahire 1328, II, 322-323.

 İsmail L. Çakan

ABDULLAH b. SÜLEYMAN

(عبدالله بن سليمان)

(bk. İBN EBÛ DÂVÛD).

ABDULLAH b. SÜVEB

(عبدالله بن سوب)

(bk. EBÛ MÜSLİM el-HAVLÂNÎ).

ABDULLAH b. ŞEDDÂD

(عبدالله بن شداد)

Ebü'l-Velîd Abdullāh b. Şeddâd
b. Üsâme b. Amr el-Hâdî
(ö. 82/701)

Hz. Peygamber zamanında doğan muhaddis tâbiî.

Eski Arap toplumunda âdet olduğu üzere, yolcu ve misafirlerin ışığı görüp evine konuk olmalarını temin etmek maksadıyla geceleri ateş yaktığı için el-Hâdî ismi verilen büyük dedesi Amr'a izâfetle İbnü'l-Hâdî diye de meşhurdur. Annesi Sülmâ bint Umeys olup Hz. Hamza'nın hanımı iken onun şehid edilmesinden sonra Şeddâd ile evlenmiştir. Babası Şeddâd, Hz. Ömer, Ali, Muâz b. Cebel, İbn Mes'ûd, Esmâ bint Umeys, Âişe, Ümmü Seleme ve diğer bazı sahâbîlerden hadis rivayet etmiş, kendisinden de Ebû İshak eş-Şeybânî, Abdullah b. Şübrüme ve Hakem b. Uteybe gibi kişiler rivayette bulunmuşlardır. Güvenilir bir muhaddis olup rivayetleri *Kütüb-i Sitte*'de yer almıştır.

Boynunun vurulması pahasına da olsa minbere çıkıp sabahtan öğleye kadar Hz. Ali'nin faziletlerini anlatmak istediğini belirtecek derecede Ali taraftarı olduğu rivayet edilen Abdullah, İbnü'l-Eş'as'ın yanında Haccâc ile savaşırken Düceyl nehrinde boğularak ölmüştür.

BİBLİYOGRAFYA :

İbn Sa'd, *eṭ-Ṭabaḳātü'l-kübrâ* (nşr. İhsan Abbas), Beyrut 1388/1968, V, 61; VI, 126; Taberî, *Târîḫ* (nşr. Muhammed Ebü'l-Fazl), Kahire 1960-70 — Beyrut, ts. (Dâru Süveydân), VI, 382-383; İbnü'l-Esîr, *Üsdü'l-ġābe* (nşr. Muhammed İbrâhim el-Bennâ, v.dğr.), Kahire 1390-93/1970-73, III, 275-276; Zehebî, *Aʿlâmü'n-nübelâʾ*, III, 488-489; İbn Hacer, *el-İṣâbe*, Kahire 1328, V, 13-14; a.mlf., *Tehẕîbü't-Tehẕîb*, V, 251-252.

 Nevzat Âşık

ABDULLAH-I ŞÎRÂZÎ

(عبدالله شيرازى)

XVI. yüzyılın ikinci yarısında Safevîler devrinde yaşamış İranlı müzehhip ve mücellit.

Nisbesinden Şirazlı olduğu anlaşılan Abdullah'ın hayatı hakkında pek az bilgi vardır. *Gülistân-ı Hüner* müellifi Kādî Ahmed, onun Meşhed Hâkimi Ebü'l-Feth İbrâhim b. Behrâm b. İsmâil'in yakın dostu ve musahibi olduğunu bildirmektedir. Bu sebeple İbrâhim Mirza'nın nakışhanesinde yirmi yıl çalışmış, bu sırada pek çok yazma eserin tezhibini, minyatür ve cildini yapmıştır. İskender Bey Münşî'ye göre Ebü'l-Feth İbrâhim

Abdullah-ı Şîrâzî'nin tezhibini yaptığı *Ṣıfatü'l-ʿâşıḳîn* adlı eserde yer alan iki minyatürü ile imzasının bulunduğu son sayfa (Topkapı Sarayı Müzesi Ktp., Revan, nr. 918)

